केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – प्रथम सत्रार्द्ध
(वेद-पौरोहित्य-कर्मकाण्ड)
DSCC 16

प्रस्तावना –

- अस्मिन् पत्रे दर्शपूर्णमासेष्टिसम्बद्धाः मन्त्राः शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायां प्रोक्ताः सन्ति । श्रौतं स्मार्तं चेति उभयविधकर्मणां ज्ञानमर्जयिष्यन्ति । श्रौतकर्मणि अग्निहोत्रम्, इष्टिः, सोमः चेति त्रीणि कर्माणि प्रकृतिपदवाच्यानि भवन्ति। तत्र प्राधानं कर्म दर्शपूर्णमासेष्टिः भवति । तस्मिन् कर्मणि शाखाच्छेदनादिकर्मणि विनियुक्तानां मन्त्राणां भाष्यमधीत्य कर्मस्वरूपं ज्ञातुं प्रभविष्यन्ति ।

उद्देश्यम् –

- श्रौतकर्मणि इष्टेः स्वरूपज्ञानम् ।
- शाखाच्छेदनादिमन्त्राणाम् अर्थं ज्ञास्यन्ति ।
- इष्टौ अध्यवर्यु-यजमनयोः कर्म ज्ञास्यन्ति ।
- मन्त्राणां विनियोगज्ञानं प्राप्स्यन्ति ।

सङ्गतिः –

- शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायाः प्रथमाध्यायान्तर्गतानां विषयाणां तारतम्येनाध्यापनम् ।

फलितांशः –

- दर्शपूर्णमासयागान्तर्गतात् शाखाच्छेदनप्रकरणादारभ्य आज्योत्पवनान्तं भागं अधिगमिष्यति ।
- सम्पूर्णस्य दर्शपूर्णमासप्रकरणस्य अवगमनप्रक्रियाम् अनुष्ठानप्रक्रियां च ज्ञातुं प्रभविष्यति ।
- मन्त्रविनियोगर्षिच्छन्दोदैवतज्ञानपूर्वकं विद्यार्थिनः एतत्पत्रान्तर्गतं विषयज्ञानं द्रढयिष्यति ।

पत्र कोड एवं विषय	**पाठ्यवस्तु विवरण**	**क्रेडिट**
DSCC 16 (स्वशास्त्रीय विषय)	**महीधराचार्यभाष्यसंवलिताः दर्शपूर्णमासयागमन्त्राः** Unit – 1 (1 क्रेडिट) • प्रथमाध्याये 1 – 20 कण्डिकाः – शाखाच्छेदनप्रकरणात् तण्डुलावापपर्यन्तो भागः • 21 – 31 कण्डिकाः – पिष्टसंयवनात् आज्योत्पवनान्तो भागः Unit – 2 (1 क्रेडिट) • द्वितीयाध्याये 1 – 15 कण्डिकाः – इध्मप्रोक्षणात् जुहूपभृतोः व्यूहनपर्यन्तो भागः • 16 – 28 कण्डिकाः – परिध्यञ्जनप्रकरणात् व्रतविसर्जनमन्त्रान्तो भागः Unit – 3 (1 क्रेडिट) • पिण्डपितृयज्ञविचारः • द्वितीयाध्याये 29 – 34 कण्डिकाः – पिण्डपितृयज्ञात् अपां निनयनपर्यन्तः पिण्डपितृयज्ञान्तो भागः Unit – 4 (1 क्रेडिट) • मन्त्राणामृषिच्छन्दोदैवतज्ञानम्	कुल 4

	• मन्त्राणां प्रकरणानुसारं विनियोगज्ञानम्	
सन्दर्भग्रन्थाः	शुक्लयजुर्वेदमाध्यन्दिनसंहिता श्रीमहीधरभाष्यसंवलिता	

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – प्रथम सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 17

प्रस्तावना –

- अस्मिन् पत्रे दर्शपूर्णमासेष्टिसम्बद्धाः मन्त्राः शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायां प्रोक्ताः सन्ति। संहितायां प्रोक्तानां मन्त्राणां ब्राह्मणदिशा विनियोगज्ञानम्अर्थज्ञानं च परमावाश्यकम्। श्रौतकर्मणां व्याख्याने विनियोगबोधने च शतपथब्राह्मणमतीव महत्त्वं वहति। अतः तस्य अध्ययनं दर्शपूर्णमासेष्टिमन्त्राणां विनियोगबोधाय अपेक्षते।

उद्देश्यम् –

- ब्राह्मणग्रन्थानुसारं विनियोगबोधनम्।
- वेदार्थनिर्णये ब्राह्मणग्रन्थस्य उपादेयता ज्ञानम्।
- इष्टिप्रकरणस्य समयगवबोधनम्।
- मन्त्राणां विनियोगज्ञानम्।

सङ्गतिः –

- संहितायाः विषयाणामवबोधः ब्राह्मणज्ञानमन्तरा न सम्भवति। अतः शतपथब्राह्मणस्य अध्ययनम् इतः उपक्रम्यते।

फलितांशः –

- शतपथब्राह्मणदिशा दर्शपूर्णमासाङ्गभूतं व्रतोपक्रममारभ्य वेदिस्पर्शनिषेधपर्यन्तभागस्य अवबोधमर्जयिष्यन्ति।

पत्र कोड एवं विषय	**पाठ्यवस्तु विवरण**	**क्रेडिट**
DSCC 17 (स्वशास्त्रीय विषय)	**सायणभाष्यसहितं शतपथब्राह्मणे प्रथमकाण्डे सम्पूर्ण 1-2 अध्यायौ (शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनशतपथम्)** Unit – 1 (1 क्रेडिट) प्रथमाध्यायः 1 – 2 ब्राह्मणपर्यन्तम् • व्रतोपक्रम-यजमाननियमादिविवरणम् • शूर्पाद्यादानहविःसम्पादननियमाः Unit – 2 (1 क्रेडिट) प्रथमाध्यायः 3 – 4 ब्राह्मणपर्यन्तम् • पवित्रकरणात् यज्ञपात्रप्रोक्षणपर्यन्तम् • कृष्णाजिनादान-त्रिःफलीकरण-शम्यासमाहननादिपर्यन्तम् Unit – 3 (1 क्रेडिट) द्वितीयाध्यायः 1 – 3 ब्राह्मणपर्यन्तम् • कपालोपधानात् आज्यनिर्वापप्रकरणनिरूपणपर्यन्तम् • पिष्टसंवपनादिप्रकरणात् तुषविमोकप्रकरणनिरूपणम् • आप्त्यसंज्ञकदेवतानामुत्पत्तिकथनम् • विश्वरूपवधप्रतिपादनम् • अदक्षिणाकयागानुष्ठानस्य निषेधकथनम् • अन्वाहार्यदक्षिणादिपुरोडाशपाङ्क्तत्वनिरूपणम् Unit – 4 (1 क्रेडिट)	कुल 4

	द्वितीयाध्यायः 4 – 5 ब्राह्मणपर्यन्तम् ● वेदिकरणात् स्तम्बयजुर्हरणपर्यन्तम् ● वेदिपरिग्रहात् वेदिस्पर्शनिषेधपर्यन्तम्	
सन्दर्भग्रन्थाः	सायणभाष्यसहितं माध्यन्दिनशतपथब्राह्मणम्	

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – प्रथम सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 18

प्रस्तावना –

- वेदप्रतिपादितानां यागानाम् अवगमनाय समयक् प्रयोगज्ञानाय च श्रौतसूत्राणामध्ययनम् अत्यन्तमावश्यकमस्ति । तत्रापि शुक्लयजुर्वेदस्य श्रौतसूत्रमस्ति कात्यायनश्रौतसूत्रम् । यागानां परिचयाय प्रथमं यज्ञीयपरिभाषायाः अवबोधः अपेक्षते । अतः तद्बोधनाय कात्यायनश्रौतसूत्रस्य परिभाषाध्याय इति नाम्ना प्रथितः प्रथमाध्यायः पाठ्यते । सायणाचार्यविरचिता ऋग्वेदभाष्यभूमिका अपि वेदार्थज्ञानार्जने महत्त्वपूर्णग्रन्थः अस्ति । अतः सोऽपि ग्रन्थः अत्र सन्निवेशितः ।

उद्देश्यम् –

- श्रौतयागानां परिभाषावगमनम् ।
- यागे सम्भावितविविधप्रायश्चित्तानाम् अवगमनम् ।
- भूमिकालेखनपद्धतेः अवबोधनम् ।
- यजुर्वेदस्य प्राधान्यावगमनम् ।
- वेदापौरुषेयत्वप्रतिपादने सामर्थ्यसम्पादनम् ।

सङ्गतिः –

- कात्यायनश्रौतसूत्रं शुक्लयजुर्वेदस्य श्रौतसूत्रं वर्तते । अस्य ज्ञानमन्तरा सम्यगनुष्ठानप्रकारः नैव अवबोद्धुं शक्यते । अतः अत्र कात्यायनश्रौतसूत्रमुपक्रम्यते ।
- वैदिकतत्त्वानामधिगमे श्रीमत्सायणाचार्यविरचितायाः ऋग्वेदभाष्यभूमिकायाः महद्योगदानं वर्तते । अत एव स ग्रन्थः अत्र सन्निवेशितः ।

फलितांशः –

- अधिकारिनिरूपणादारभ्य अवत्तहविषः नाशे कर्तव्यप्रकरणादारभ्य अपां स्पर्शनविधानपर्यन्तं कात्यायश्रौतसूत्रांशं अवबोद्धुं शक्ष्यन्ति ।
- ऋग्वेदस्य प्राथम्यप्रतिपादनादारभ्य मन्त्रभागस्य प्रामाण्यनिरूपणमारभ्य वेदापौरुषेयत्वप्रतिपादनपर्यन्तं भागम् सायणविरचित ऋग्वेदभाष्यभूमिकानुसारम् अधिगन्तुं शक्ष्यति ।

पत्र कोड एवं विषय	**पाठ्यवस्तु विवरण**	**क्रेडिट**
DSCC 18 (स्वशास्त्रीय विषय)	**परिभाषानिरूपणम् (कात्यायनश्रौतसूत्रे प्रथमोऽध्यायः)** Unit – 1 (1 क्रेडिट) 1 – 5 कण्डिकाः • अधिकारनिरूपणात् प्रधानकर्मसु क्रमस्यानियमयता इति प्रकरणपर्यन्तम् Unit – 2 (1 क्रेडिट) 5 – 10 कण्डिकाः • अवत्तहविषः नाशे कर्तव्यप्रकरणात् रौद्रादिमन्त्रमुच्चार्य अपां स्पर्शनविधानपर्यन्तम् Unit – 3 (1 क्रेडिट) **सायणाचार्यविरचिता ऋग्वेदभाष्यभूमिका (आदितः वेदापौरुषेयत्वप्रकरणपर्यन्तम्)** • यजुर्वेदस्य आदौ व्याख्यानयोग्यत्वप्रकरणात् वेदस्य लक्षणप्रमाणनिर्णयपर्यन्तो भागः	कुल 4

	Unit – 4 (1 क्रेडिट) ● मन्त्रभागप्रामाण्यनिरूपणात् वेदापौरुषेयत्वप्रकरणान्तो भागः	
सन्दर्भग्रन्थाः	कात्यायनश्रौतसूत्रम् – श्रीविद्याधरशर्मणा प्रणीतसरलावृत्तिसहितम् चतुर्वेदभाष्यभूमिकासङ्ग्रहः – सम्पादकः - आचार्य बलदेव उपाध्यायः	

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – प्रथम सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 19

प्रस्तावना –

- वेदे विविधयागाः होमाश्च वर्णिताः सन्ति। तेषां यागानां होमानां च ज्ञानं परमावश्यकम्। यज्ञतत्त्वप्रकाश इति ग्रन्थे आधानम्, पुनराधानम्, अग्निहोत्रम्, इष्टिरित्यादियागाः होमाश्च यथाविधि सारल्येन प्रतिपादिताः सन्ति । अपिच यागानाम् अङ्गाङ्गिभावज्ञानायापि एष ग्रन्थः अध्येतव्यः । वेदच्छात्रेभ्यः मीमांसाज्ञानमावश्यकम् । अतः श्रीमल्लौगाक्षिभास्करप्रणीतः मीमांसाप्रकरणग्रन्थः अर्थसङ्ग्रहः अत्र सन्निवेशितः । अनेन ग्रन्थे वेदलक्षणं, धर्मलक्षण, विधिस्वरूपमित्यादि विविधानंशान् अवगन्तुं शक्ष्यन्ति।

उद्देश्यम् –

- अग्न्याधानाग्निहोत्रादीनां प्रयोगविषयकज्ञानम्।
- आधोनोपयुक्तपात्राणां सम्भाराणां ज्ञानसम्पादनम्।
- पिण्डपितृयज्ञनिरूढपशुबन्धादीनां ज्ञानम्।
- धर्मलक्षण-वेदलक्षण-विधिभागानां ज्ञानम्।

सङ्गतिः –

- वैदिकयज्ञप्रक्रियां समासेन अवबोद्धुमवबोधयितुं च श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितस्य यज्ञतत्त्वप्रकाशस्य महन्महत्त्वं वर्तते।
- मीमांसाशास्त्रं बहुभिः प्रकारैः वेदमुपकरोति। अतः मीमांसाशास्त्रे प्रवेशदृष्ट्या श्रीलौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः अत्र गृह्यते।

फलितांशः –

- अग्न्याधानप्रकरणादारभ्य प्रयाजाद्यङ्गसहिताद् दर्शपूर्णमासविषयात् आरभ्य आग्रयणेष्टिपर्यन्तं भागमवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।
- मीमांसादृष्ट्या शास्त्रारम्भादारभ्य प्रयोगविधिं यावत् भागमवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण	क्रेडिट
DSCC 19 (स्वशास्त्रीय विषय)	**श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितः यज्ञतत्त्वप्रकाशः (सम्पूर्णप्रथमभागः)** Unit – 1 ● अग्न्याधानप्रकरणम् ● पवमानेष्टिविचारः ● आधानोपयुक्तानि पात्राणि ● सम्पूर्णाग्निहोत्रप्रकरणम् Unit – 2 ● प्रयाजाद्यङ्गसहितं दर्शपूर्णमासविषयविचेचनम् ● पिण्डपितृयज्ञः ● निरूढपशुबन्धः ● महापितृयज्ञादिसहितानि चातुर्मास्यकृत्यानि ● आग्रयणेष्टिः Unit – 3 **श्रीलौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः**	कुल 4

	• शास्त्रारम्भः • धर्मलक्षणम् • वेदस्य धर्मप्रतिपादकत्वम् • विधिवाक्यविचारः • भावनालक्षणविचारः Unit – 4 • वेदलक्षणं विभागश्च • विधीनां विभागः लक्षणञ्च • उत्पत्तिविधिः विनियोगविधिश्च • विनियोगविधेः सहकारिभूतानि षट् प्रमाणानि • प्रयोगविधिप्रारम्भः	
सन्दर्भग्रन्थाः	श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितः यज्ञतत्त्वप्रकाशः श्रीलौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः	

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – द्वितीय सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 20

प्रस्तावना –

- अस्मिन् पत्रे आधान-अग्निहोत्रादिमन्त्राः शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायां प्रोक्ताः सन्ति । सर्वाणि श्रौतकर्माणि आधानात्परमेव अनुष्ठेयानि भवन्ति । अग्निहोत्रे उदितानुदितहोमे प्रोक्तानां विकल्पमन्त्राणां विषयेऽपि ज्ञानं प्राप्स्यन्ति । एतत्सर्वम् अस्मिन् पत्रे पठिष्यन्ति ।

उद्देश्यम् –

- आधान-अग्निहोत्रमन्त्राणाम् अर्थं ज्ञास्यन्ति ।

सङ्गतिः –

- दर्शपूर्णमासादिकर्म अग्न्याधानसापेक्षम् । अतः अग्न्याधानमारभ्य क्रमागतविषयाः अत्र सन्निवेशिताः ।

फलितांशः –

- विद्यार्थिनः भारतीयसंस्कृतेः अनितरसाधारणम् अग्न्याधानविषयकमवबोधं प्राप्स्यन्ति ।
- आधानस्य अङ्गभूतात् घृताक्तसमिधादानात् अग्निहोत्रस्य पूर्वपीठिकां ज्ञास्यन्ति ।
- अग्निहोत्रस्य गोऽभ्ययनकर्मणः उपस्थानमन्त्रपर्यन्तमवबोधं प्राप्स्यन्ति ।
- चातुर्मास्ययागान्तर्गतानां चतुर्णां पर्वणां विषये विद्यार्थिनः अवबोधं प्राप्स्यन्ति । एतेषां पर्वणां आधुनिकपरिप्रेक्ष्ये प्रासङ्गिकतामपि अवबोद्धुं शक्ष्यन्ति ।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण	क्रेडिट
DSCC 20 (स्वशास्त्रीय विषय)	**महीधराचार्यभाष्यसंवलिताः अग्न्याधान-अग्निहोत्रमन्त्राः (शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायां तृतीयोऽध्यायः)** Unit – 1 • अग्न्याधानपरिचयः • अग्निहोत्रपरिचयः • चातुर्मास्यपरिचयः • मन्त्राणां प्रकरणानुसारं विनियोगज्ञानम् • मन्त्राणामृषिच्छन्दोदैवतज्ञानम् Unit – 2 • तृतीयाध्याये 1 – 19 कण्डिकाः – घृताक्तसमिदाधानात् आहवनीयस्योपविश्यजपपर्यन्तो भागः Unit – 3 • 20 – 43 कण्डिकाः – गोऽभ्ययनात् उपस्थानमन्त्रसमाप्तिपर्यन्तो भागः Unit – 4 44 – 63 कण्डिकाः – चातुर्मास्यप्रकरणात् मुण्डनार्थं क्षुरादानपर्यन्तो भागः	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थाः	शुक्लयजुर्वेदमाध्यन्दिनसंहिता श्रीमहीधरभाष्यसंवलिता	

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – द्वितीय सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 21

प्रस्तावना –

- अस्मिन् पत्रे दर्शपूर्णमासेष्टिसम्बद्धाः मन्त्राः शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनसंहितायां प्रोक्ताः सन्ति। संहितायां प्रोक्तानां मन्त्राणां ब्राह्मणदिशा विनियोगज्ञानम् अर्थज्ञानं च परमावश्यकम्। श्रौतकर्मणां व्याख्याने विनियोगबोधने च शतपथब्राह्मणमतीव महत्त्वं वहति। अतः तस्य अध्ययनं दर्शपूर्णमासेष्टिमन्त्राणां विनियोगबोधाय अपेक्षते।

उद्देश्यम् –

- संहितायाः विषयाणामवबोधः ब्राह्मणज्ञानमन्तरा न सम्भवति। अतः शतपथब्राह्मणस्य अध्ययनम् इतः उपक्रम्यते।

सङ्गतिः –

- दर्शपूर्णमासप्रकरणेऽनुक्रमप्राप्तानां कर्मणामवबोधस्य आवश्यकता अस्ति।

फलितांशः –

- विद्यार्थिनः दर्शपूर्णमासान्तर्गतात् स्रुगादिद्रव्यसम्मार्जनात् सामिधेन्यनुवचनप्रसङ्गे लौकिकाग्न्यपेक्षया दाहातिशायित्वं शतपथब्राह्मणप्रदत्तैः तर्कैःअवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।
- ततः परमग्निसम्मर्जनपर्यन्तस्य भागस्य अवबोधमर्जयिष्यन्ति।

पत्र कोड एवं विषय	**पाठ्यवस्तु विवरण**	**क्रेडिट**
DSCC 21 (स्वशास्त्रीय विषय)	**सायणभाष्यसहिते शतपथब्राह्मणे प्रथमकाण्डे सम्पूर्ण 3-4 अध्यायौ (शुक्लयजुर्वेदस्य माध्यन्दिनशतपथम्)** Unit – 1 (1 क्रेडिट) • स्रुगादिद्रव्यसम्मार्जनात् परिध्युपादानभूताः पलाशादिवृक्षा इति कथनपर्यन्तम् (तृतीयाध्याये 1 – 3 ब्राह्मणपर्यन्तम्) Unit – 2 (1 क्रेडिट) • परिधीनामार्द्रत्वप्रतिपादनात् सामिधेन्यनुवचनादिधर्मविशेषकथनम् (तृतीयाध्याये 4 – 5 ब्राह्मणपर्यन्तम्) Unit – 3 (1 क्रेडिट) • सामिधेन्यनुवचने उपांशुहिङ्कृतिविधानात् तिष्ठता याज्यापाठः कर्तव्य इति विधानपर्यन्तम् (चतुर्थाध्याये 1 – 2 ब्राह्मणपर्यन्तम्) Unit – 4 (1 क्रेडिट) सामिधेन्यग्निः लौकिकाग्नेः दाहातिशयी इतिकथनात् अग्निसम्मार्जनपर्यन्तम् (चतुर्थाध्याये 3 – 4 ब्राह्मणपर्यन्तम्)	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थाः	सायणभाष्यसहितं माध्यन्दिनशतपथब्राह्मणम्	

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – द्वितीय सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 22

प्रस्तावना –

- वेदप्रतिपादितानां यागानाम् अवगमनाय समयक् प्रयोगज्ञानाय च श्रौतसूत्राणामध्ययनम् अत्यन्तमावश्यकमस्ति। तत्रापि शुक्लयजुर्वेदस्य श्रौतसूत्रमस्ति कात्यायनश्रौतसूत्रम्। दर्शपूर्णमास-परिचयाय श्रौतसूत्रस्य अध्ययनम् अपेक्षते। अतः तद्बोधनाय कात्यायनश्रौतसूत्रस्य द्वितीयाध्यायः पाठ्यते। सायणाचार्यविरचिता ऋग्वेदभाष्यभूमिका अपि वेदार्थज्ञानार्जने महत्त्वपूर्णग्रन्थः अस्ति। अतः सोऽपि ग्रन्थः अत्र सन्निवेशितः।

उद्देश्यम् –

- कात्यायनश्रौतसूत्रमन्तरा इष्टेः सम्यगनुष्ठानप्रकारः नैव अवबोद्धुं शक्यते। अत्र कात्यायनश्रौतसूत्रमनुवर्तते।

सङ्गतिः –

- परिभाषाप्रकरणम् अधीत्य अत्र द्वितीयाध्याये दर्शपूर्णमासेष्टिः उपक्रम्यते।
- वैदिकतत्त्वानामधिगमे श्रीमत्सायणाचार्यविरचितायाः ऋग्वेदभाष्यभूमिकायाः महद्योगदानं वर्तते। अत एव स ग्रन्थः अत्र सन्निवेशितः।

फलितांशः –

- विद्यार्थिनः दर्शपूर्णमासेष्टेः अङ्गभूतात् व्रतोपदेशकर्मणः आरभ्य अबधिश्रयणादारभ्य अध्वर्योरात्मालम्भान्तं कर्म अवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।
- ऋग्वेदभाष्यभूमिकानुसारं मन्त्रब्राह्मणात्मकस्य वेदस्य अनुबन्धचतुष्टयकथनात् आरभ्य वेदविद्याग्रहणे अधिकारिविशेषनिरूपणपर्यन्तं विषयमवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण	क्रेडिट
DSCC 22 (स्वशास्त्रीय विषय)	**कात्यायनश्रौतसूत्रस्य सम्पूर्णः द्वितीयोऽध्यायः** Unit – 1 (1 क्रेडिट) द्वितीयाधाये 1 – 4 कण्डिकाः ● इष्टिपूर्वमनुष्ठीयमानव्रतोपदेशात् अङ्गारेणकपालाच्छादनपर्यन्तम् Unit – 2 (1 क्रेडिट) द्वितीयाधाये 5 – 8 कण्डिकाः ● पिष्टसंवपनार्थमपामधिश्रयणात् अध्वर्योरात्मालम्भप्रकरणपर्यन्तम् Unit – 3 (1 क्रेडिट) **सायणाचार्यविरचिता ऋग्वेदभाष्यभूमिका** **(मन्त्रब्राह्मणात्मकत्वं वेदस्य इति प्रकरणात् ग्रन्थसमाप्तिं यावत्)** ● मन्त्रब्राह्मणात्मकत्वभागात् वेदस्यानुबन्धचतुष्टयकथनपर्यन्तम् Unit – 4 (1 क्रेडिट) ● वेदस्य विषयप्रतिपादप्रकरणात् वेदविद्याग्रहणे अधिकारिविशेषनिरूपणपर्यन्तम्	कुल 4
सन्दर्भग्रन्थाः	पारस्करगृह्यसूत्रम् (डॉ. जगदीशचन्द्र मिश्रः)	

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

कक्षा – आचार्य प्रथम वर्ष – द्वितीय सत्रार्द्ध
(शुक्लयजुर्वेद)
DSCC 23

प्रस्तावना –

- वेदे विविधयागाः होमाश्च वर्णिताः सन्ति। तेषां यागानां होमानां च ज्ञानं परमावाश्यकम्। यज्ञतत्त्वप्रकाश इति ग्रन्थे आधानम्, पुनराधानम्, अग्निहोत्रम्, इष्टिरित्यादियागाः होमाश्च यथाविधि सारल्येन प्रतिपादिताः सन्ति । अपिच यागानाम् अङ्गाङ्गिभावज्ञानायापि एष ग्रन्थः अध्येतव्यः । वेदच्छात्रेभ्यः मीमांसाज्ञानमावश्यकम् । अतः श्रीमल्लौगाक्षिभास्करप्रणीतः मीमांसाप्रकरणग्रन्थः अर्थसङ्ग्रहः अत्र सन्निवेशितः । अनेन ग्रन्थे वेदलक्षणं, धर्मलक्षण, विधिस्वरूपमित्यादि विविधानंशान् अवगन्तुं शक्ष्यन्ति।

उद्देश्यम् –

- प्रकृतियागेषु दर्शपूर्णमासावगमनात्परम् अवशिष्टानां सोम-अग्निचयन-सौत्रामणि-पुरुषमेधादियागनां ज्ञानं यथाशास्त्रम् ज्ञातव्यम्। तज्ज्ञानाय यज्ञतत्त्वप्रकाशः अत्र अध्येतव्यः। अनेन विद्यार्थिनः लाभान्विताः भविष्यन्त। मीमांज्ञानपपि अपेक्ष्यते श्रौतयागप्रक्रियाज्ञानाय। अतः तद्दृष्ट्या लौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः अत्र सन्निवेशितः।

सङ्गतिः –

- वैदिकयज्ञप्रक्रियां समासेन अवबोद्धुमवबोधयितुं च श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितस्य यज्ञतत्त्वप्रकाशस्य महन्महत्त्वं वर्तते।
- मीमांसाशास्त्रं बहुभिः प्रकारैः वेदमुपकरोति। अतः मीमांसाशास्त्रे प्रवेशदृष्ट्या श्रीलौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः अत्र गृह्यते।

फलितांशः –

- यज्ञतत्त्वप्रकाशमधीत्य विद्यार्थिनः सोमयागनिरूपणादारभ्य महाव्रतान्तपर्यन्तानां कर्मणाम् अवबोधं करिष्यन्ति।
- मीमांसादृष्ट्या क्रमस्वरूपादारभ्य अर्थवादविचारपर्यन्तं भागम् अवबोद्धुं शक्ष्यन्ति।

पत्र कोड एवं विषय	पाठ्यवस्तु विवरण	क्रेडिट
DSCC 23 (स्वशास्त्रीय विषय)	**श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितः यज्ञतत्त्वप्रकाशः (द्वितीयतृतीयभागौ)** Unit – 1 (क्रेडिट 1) • सम्पूर्णसोमयागनिरूपणम् • उक्थ्यसंस्थानिरूपणम् • षोडशिसंस्थानिरूपणम् • अतिरात्रसंस्थानिरूपणम् • अत्यग्निष्टोमसंस्थानिरूपणम् • वाजपेय-अप्तोर्यामसंस्थानिरूपणं स्तोमादिसंख्याविवरणं च • सम्पूर्णाग्निचयनप्रकरणम् Unit – 2 (क्रेडिट 1) • देवसुवां हवींषि • सौमिकव्यापाराः • सौत्रामणिः, राजसूयः अश्वमेधश्च • राजसूयः • अश्वमेधस्य श्रेष्ठता	कुल 4

	• पुरुषमेधः सर्वमेधः च • सवननिरूपणम् • द्वादशाह-गवामयन-षडह-महाव्रतानां निरूपणम् Unit – 3 **लौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः** • क्रमस्वरूपनिरूपणम् • श्रुत्यादिषट् प्रमाणानां निरूपणम् • अधिकारविधिनिरूपणम् • मन्त्रविचारः Unit – 4 • नियमविधिविचारः • परिसंख्याविधिविचाराः • नामधेयप्रामाण्यनिरूपणम् • मत्वर्थलक्षणादिनिरूपणात् अर्थवादविचारपर्यन्तम्	
सन्दर्भग्रन्थाः	श्रीचिन्नस्वामिशास्त्रिविरचितः यज्ञतत्त्वप्रकाशः लौगाक्षिभास्करप्रणीतः अर्थसङ्ग्रहः	